

Anmeldelse

ASHTAVAKRA GITA, *Sangen om superselvet*, oversat og med forord af Martin Kargaard Thomsen, Det Poetiske Bureaus Forlag, København 2014, 180 sider.

Asthavakra Gita indledes med sagnkongen Janakas følgende spørgsmål til Ashtavakra: "Åh herre, fortæl mig hvordan man opnår visdom, hvordan man bliver frelst, og hvordan man lærer at forsage verden". Dette leder op til den for indisk filosofi genkendelige dialog imellem den oplyste lærer og guru, her i form af krøblingen Ashtavakra og eleven Janaka, der i løbet af dialogen bliver klogere og derfor stiller mere subtile spørgsmål. Dette kan føre til den afsluttende belæring ikke kun om frelsens mål, som er erkendelsen af atmans identitet med brahman – som i denne oversættelse, og forhåbentlig nok mest af pædagogiske grunde, bliver kaldt Superselvet – men også til en belæring om, hvad dette Superselv er. Og her indskriver Ashtavakra Gita sig ind i en advaita vedāntisk monistisk tradition.

Sangens, alias dette filosofiske læredigts, hovedpointe, som er svaret på Janakas indledende spørgsmål, er, at frelse eller frigørelse for genfødslernes kredsløb opnås ved at erkende altings enhed. Således ophører ikke kun menneskets vrangforestilling af verdens dualitet, men det fører dem også til frelsen – den evige og udelelige brahman.

Det er også, hvad sangens afslutning bærer præg af, idet den ikke kun med sine retoriske spørgsmål, som: "Hvad er skabelse og hvad er tilbagetrækning?", "Hvad er målet og hvad (er) midlet?", "Hvad er distraktion og hvad er koncentration?", "Hvad er glæde og hvad er sorg?", "Hvad er elev og hvad (er) mester?", "Hvad er eksistens og hvad er ikke-eksistens?", "Hvad er det duale og hvad (er) det non-duale?", understreger, at der ikke kan differentieres mellem disse tilsyneladende modsætningsspar. Dette tydeliggøres med sangens, og dermed også Ashtavakras, afslutningsreplik til Janaka, der lyder som følger: "Intet af mig har et udspring. Hvad mere kan jeg sige?"

Det er med glæde, at jeg byder denne oversættelse af Asthavakra Gita velkommen, da den er et godt eksempel på en rendyrket indisk monistisk erkendelsesfilosofi, og jeg synes overordnet set, at Martin Kargaard Thomsen (herefter MKT), som har konsulteret den engelske oversættelse af Radhakamai Mukerjee fra 1971, stort set er sluppet godt fra oversættelsen – især hvis målsætningen er at nå almindeligt interesserede danskere og ikke specielt det religionshistorisk skolede academia. Hvis dette

ikke er tilfældet, ville jeg nok have ønsket en lidt præcisere oversættelse af centrale begreber og også et mere udførligt noteapparat; fx må der være en pointe i at oversætte selvet med 'Brahma' og ikke med 'brahman'. Dette kunne have været interessant at få uddybet i en fodnote.

Til gengæld er jeg ikke særligt imponeret af den i alt 17 siders lange introduktion, som af en eller anden grund kaldes et forord. Der er alt for mange upræcise informationer i introduktionen. Og det som burde være et religionshistorisk og religionsfilosofisk afsæt til at læse Ashtavakra Gita, er både for subjektivt og unuanceret skrevet, ligesom der de steder, hvor introduktionen fungerer nogenlunde som en saglig indføring, er alt for mange malplacerede indskud. Og det ligefrem irriterer mig, når MKT bliver ikke kun for bedrevidende, men også for sprogligt højstemt, som han fx bliver s. 10 som forklaring på, hvorfor det er vigtigt med at indskrive Ashtavakra Gitaen i sin historiske kontekst: "Men for at dit ærede selv stifter bekendtskab med de kompromisløse ord, så lad mig fortælle, hvordan præsterne i den tidlige Hinduisme kom i trance, og hvordan den himmelske verden som kun de forstod sig på, blev opfattet. På den måde vil du nemmere kunne begribe de forestillinger om verden, som har dannet baggrund for Ashtavakras tanker". Med en sådan tilgang til både læseren og teksten bliver min faglige forsvarsmekanisme for alvor aktiveret, og desværre med god ret.

MKT er tydeligvis ikke religionshistorisk opdateret; han udøver heller ikke tilstrækkelig religionshistorisk akribi. Fx holder han fast i den meget omdiskuterede ariske immigrationstese, og han kalder Vishnu eksplicit for solgud (s. 15). Vedaerne bliver kaldt for hinduernes Gamle Testamente (s. 10) og Bhagavad Gitaen for Det nye Testamente (s. 16); og som en form for anskuelighedspædagogik bruges Valhalla, dog i citationstegn, som en betegnelse for det dødsrige, som lægfolk efterstræbte (s. 13). Soma er tilsyneladende brygget på rød fluesvamp, og jeg kunne blive ved. Og der er efter min smag alt for mange salvesfulde omskrivninger eller formuleringer. Som eksempler på det sidste kan jeg fx henvise til side 5, hvor MKT i sin søgen efter at forstå såvel indisk filosofi og hinduismen fik en hjælpende "(h)ånd" af Albert Schweitzer. Og hvor det handler om "at skelne mellem Gud og himlen(e) på den ene side..." Og hvor han på første side af bogen, det som jeg ville kalde et forord, udover at citere Rabindranath Tagore også citerer Franz Kafka. Dette valg begrundes på s. 21 i introduktionens afsluttende replik med følgende: "Jeg samlede blot den strandsten op, der lå nærmest og skinnede klarest..."(s. 21). Denne intuitive tilgang til en faglig opgave sender ikke kun et helt forkert signal; Franz Kafka hører heller ikke hjemme, når det drejer sig om en forståelse af hinduisme og af indisk filosofi; og det gør det ikke bedre at MKT forsøger at lege gættekonkurrence med læseren ved før citatet af Kafka at skrive: "For at falde i det rette sindelag, lægger vi ud med et par citater mere, her af en person der blev født i Prag i 1883, omtrent 100 år efter, at den første bog på Sanskrit blev oversat direkte til et europæisk sprog. Kan du regne ud, hvem det er? Svaret følger i slutningen af forordet..."

Dette er ærgerligt, da MKT egentlig laver en gedigen præsentation af selve Ash-tavakra Gitaen – dog uden at diskutere tilblivelsestidspunktet. Han hævder at teksten er blevet til en gang inden for de sidste 500 år fvt., i Indiens aksetid, selvom flere forskere, og med god grund, mener at teksten er langt senere, nemlig efter advaita vedānta filosofen Śankaras (ca. 788-820 evt.) levetid.

Summma summarum, så er selve tekstoversættelsen værd at læse. Men det er ærgerligt, at introduktionen ikke giver læseren det rette afsæt til denne læsning, hvilket teksten i sig selv fortjener.

*Marianne Qvortrup Fibiger, lektor, ph.d.,
Religionsvidenskab, Aarhus Universitet*